

UN POEMA INÈDIT SOBRE LA GUERRA DE LA SUCCESSION AL ROSSELLÓ

HELENA ROVIRA-CERDA
helenarovirac@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-2565-6183

Resum

Editem i contextualitzem breument un poema inèdit i desconegut copiat al ms. 1052 de la Biblioteca de la Universitat de Barcelona. Pels esdeveniments al·ludits, aquesta obra ha de datar de l'inici de la Guerra de la Successió (1702-1715), probablement de juny de 1706 o poc després. L'autor anònim s'adreça directament a l'arxiduc Carles d'Àustria tot incitant-lo a deixar la conquesta d'Aragó per la del Rosselló, on comptarà amb el suport de la població autòctona. Aquesta peça constitueix un document notable sobre l'impacte d'aquest conflicte bèl·lic a la Catalunya del Nord uns cinquanta anys després d'haver estat annexionada a la corona de França en el Tractat dels Pirineus (1659).

Paraules clau

arxiduc Carles III d'Àustria, Guerra de la Successió, Rosselló, poesia popular, propaganda

Abstract: AN UNPUBLISHED POEM ABOUT THE WAR OF THE SPANISH SUCCESSION IN ROUSSILLON

We edit and contextualise an unpublished and unknown poem copied in ms. 1052 of the University of Barcelona Library. Judging from the events mentioned, this work must date from the beginning of the War of the Spanish Succession (1702-1715), probably in June 1706 or shortly thereafter. The anonymous author goes straight to the Archduke Charles III of Austria, urging him to change the conquest of Aragon for the conquest of Roussillon, where he will have the support of the local populace. This is a remarkable document on the impact of this war in Northern Catalonia about fifty years after it was annexed to the Crown of France by the Treaty of the Pyrenees (1659).

Key Words

Archduke Charles III of Austria, War of the Spanish Succession, Roussillon, popular poetry, propaganda

1. INTRODUCCIÓ

La Guerra de la Successió Espanyola (1702-1715) fou un esdeveniment d'abast global, que enfrontà dues concepcions de la monarquia, una representada per Felip V de Borbó i l'altra per l'arxiduc Carles III d'Habsburg. Tot i que aquests dos rivals perseguien un model autoritari de control polític, els catalans i, més generalment, les corporacions circumscrites als territoris de l'antiga Corona d'Aragó, veien en el partidari austríac una possibilitat de mantenir les pròpies formes de govern a fi d'evitar l'homogeneïtzació jurídica que augurava la dinastia dels Borbó.¹ Aquest enfrontament entre Felip V i Carles III es concretà no només en un conflicte bèl·lic sinó també en una batalla ideològica i propagandística pel control de l'opinió pública.² En aquest sentit, la poesia política fou un gènere que acompanyà la història dels

1. L'oposició entre absolutisme i pactisme, amb els seus conceptes anàlegs com Borbó *vs.* Habsburg o Castella *vs.* Corona d'Aragó, ha estat matisada o qüestionada en diversos estudis recents com els d'ARRIETA ALBERDI (2001). En aquest sentit, SIMON I TARRÉS (2011) considera que Catalunya amb el seu posicionament a la Guerra de la Successió aspirava a recuperar el règim d'autogovern perdut després de la Guerra dels Segadors. De fet, diversos testimonis catalans de l'època veien en la dinastia d'Habsburg un antídoto contra l'homogeneïtzació jurídica i cultural imposada pel model polític castellà. És ben eloqüent el punt de vista exposat per Francesc de Castellví a les seves *Narraciones históricas* (ALBAREDA 2004).

2. Vegeu, per exemple, els comentaris de CAMPABADAL *et al.* (2009) sobre el setge de Barcelona dels anys 1713-1714: «I, com en altres moments àlgids de la contesa, el conflicte es dirimí no només en els camps de batalla, sinó també en el combat dels papers impresos. Les dues publicacions que ara presentem, la *Gazeta de Barcelona* (que ben aviat prengué el nom de *Continuación del diario y defensa de Barcelona*) i la *Relación diaria del sitio de Barcelona, capital del Principado de Cataluña*, en són les màximes expressions cronístiques, en l'àmbit pròxim, des de les respectives opcions austriacista i borbònica» (p. 10). En aquest aspecte, també s'han de destacar les aportacions d'IBÁÑEZ JOFRE (1982; 1983), ALABRÚS (1996; 2001), BORREGUERO BELTRÁN (2003), ESCOBEDO (2009) i CAMPRUBÍ (2015), que esmenten una nombrosa bibliografia complementària sobre aquest mateix tema. La producció literària, i específicament la poesia, ha merescut estudis com els de COMAS (1976), VELA (2014), COROLEU & PAREDES (2014) i PUJOL (2014), i ha estat tema d'anàlisi per part d'ALABRÚS (2001: 173-185). Així mateix, el treball de CAMPABADAL (2007), centrat en la producció literària de l'Acadèmia dels Desconfiats, ens situa en els prolegòmens de la Guerra de la Successió, mentre que ALCOBERRO (2007) analitza la literatura de resistència durant la postguerra. Devem a VALLS I SOLAZ (2015) un recent i documentadíssim estat de la qüestió sobre el teatre i la poesia centrats en aquest conflicte bèl·lic.

Països Catalans, abans, durant i després d'aquesta guerra.³ A dins d'aquest corrent s'insereix, precisament, el poema que tot seguit estudiarem i editarem, conegut a través d'un únic testimoni copiat al ms. 1052 de la Biblioteca de la Universitat de Barcelona. Tot i que aquesta composició només ens ha arribat en un manuscrit, cal advertir que, en aquest combat de les idees, el gran mitjà de difusió de l'època era la impremta, i els formats més comuns solien ser el full i el plec. Tal com mostra CAMPRUBÍ (2014), els fulls impresos podien ascendir a diversos milers i, quan calia, eren distribuïts per diverses localitats del Principat a través d'un sistema de correus molt eficient, si tenim en compte els recursos de què es disposava a l'època.⁴

Un dels aspectes més notables, i alhora més singulars, d'aquesta composició en vers que comença dient: *Veniu, veniu, rei Carlos*, és el fet d'exhortar directament l'arxiduc d'Àustria perquè dugui a terme la conquesta del Rosselló, antic comtat del Principat de Catalunya que a penes feia una cinquantena d'anys que s'havia annexionat a la corona francesa arran del Tractat dels Pirineus (1659).⁵ Aquest poema

3. Anterior a aquest conflicte és la producció propagandística sobre la Guerra dels Segadors, de la qual s'ha ocupat MIRALLES (2009; 2010; 2012), entre d'altres. Remetem a la bibliografia citada en aquests estudis. Posteriorment, la Revolució Francesa i els fets d'armes que aquesta va comportar tingueren també una gran repercussió en aquest mateix sentit, tal com han demostrat BLASCO (1979), MARCO (1967) i CAHNER (1998-2005). En relació amb tota l'Edat Moderna, s'ha de destacar el monogràfic publicat a *Caplletra (Literatura política de l'edat moderna, 2014, núm. 57, coord. Eulàlia Miralles)*.

4. Entre els casos aduïts per CAMPRUBÍ (2014: 863-864), n'hi ha un d'esdevingut l'estiu del 1704 a Francisco Fernández de Velasco, virrei de Catalunya al servei de Felip V, que es queixava de la difusió d'un full estampat que calumniava l'almirall de la tropa francesa, que aleshores es trobava davant la ciutat de Barcelona. El mateix dia 4 d'agost, quan els diputats de la Generalitat deliberaren enviar (tal com manava el virrei) una circular a les principals ciutats catalanes, el taller tipogràfic de Rafael Figueró ja havia estampat, si més no, una bona part dels mil exemplars del full que calia distribuir-hi, ja que aquell mateix dia sortí un dels quatre correus a peu que havien d'enllestir aquesta tasca. Anomenat Miquel Creus, aquest correu passà per Vic, Camprodon, Puigcerdà, la Seu d'Urgell, Viella, Tremp, Organyà, Berga i Manresa. El dia 5 arribà a Vic, i el 17 del mateix mes ja havia lliurat tota la correspondència. Aquest exemple mostra amb quina rapidesa es podien propagar els impresos efímers, i amb quina diligència el virrei intentà desfer aquests rumors utilitzant els mateixos recursos: la impremta i el correu.

5. La importància del bagatge històric precedent en la configuració de la Guerra de la Successió, i la seva relació amb el fenomen fronterer als Comtats de Rosselló i

constitueix, doncs, un nou document que caldria afegir a les aportacions que fins ara s'han dedicat a analitzar l'impacte de la Guerra de la Successió a la Catalunya del Nord. Aquesta faceta, tot i que ha merescut diversos treballs ben meritoris, encara no ha estat suficientment estudiada, de manera que difícilment es podria traçar a hores d'ara un panorama complet de les mentalitats i els moviments populars que van agitar les poblacions d'aquestes comarques durant l'esmentat conflicte bèl·lic.⁶

Cerdanya, han estat posats en relleu per diversos investigadors que s'han centrat en el període d'entreguerres, comprès aproximadament entre els anys 1652 i 1700. Remetem, especialment, als treballs de JANÉ CHECA (2006), SIMON I TARRÉS (2011) i ESPINO LÓPEZ (2014).

6. Algunes de les darreres visions de conjunt, degudament actualitzades, sobre la Guerra de la Successió d'Espanya les devem a ESPINO LÓPEZ (2014), CASES IBÁÑEZ (2012) i ALBAREDA (2010). Tot aprofitant el tercer centenari de la capitulació de Barcelona, l'11 de setembre de 1714, durant el 2014 o poc després s'han publicat nombrosos volums col·lectius sobre la Guerra de la Successió, com són el dossier monogràfic de *Serra d'Or (La Guerra de la Successió als Països Catalans, 2014, núm. 657, coord. Antoni Simon i Tarrés)*, o les actes d'un col·loqui internacional aplegades per Jaume de PUIG I OLIVER (2016). Una bona part de les publicacions commemoratives han estat promogudes per entitats municipals o comarcals, la qual cosa ha donat com a resultat una documentada visió de conjunt, molt rica en matisos, que atén a les facetes més diverses de la vida quotidiana i a les opcions i circumstàncies concretes de moltes localitats afectades per la guerra. Remetem, per exemple, a *Ausa (La Guerra de Successió i el set-cents a Osona: perspectives sobre un segle decisiu, 2014, vol. 26, núm. 174, coord. David Cao Costoya)*; i a la *Revista de Girona (300 anys després. La Guerra de la Successió, 2014, núm. 286, coord. Judit Pujadó)*. Malauradament, no coneixem cap monogràfic similar centrat en l'impacte de la Guerra de la Successió a la Catalunya del Nord, però aquesta qüestió ha estat abordada per ALBAREDA (1990: 17-20; 1993: 211-216), ALBAREDA & FERRER (1995), FERRER JUANDÓ (1996; 2001), FAJAL I MERCADER (2005), PASQUAL RODRÍGUEZ (2010: 71-77), CASES IBÁÑEZ (2012: 149-156), PEYTAVI DEIXONA (2014) i POJADA (2016). De moment, no ens consta la publicació dels resultats d'un seminari celebrat a la Universitat de Perpinyà els dies 16 i 17 d'octubre de 2014, sota la direcció de Patrici Pojada, amb el títol: *Autour de 1714. Nouvelles approches de la guerre de Succession d'Espagne et de ses conséquences dans le Principat et les Comtès catalans*. Així mateix, algunes obres memorialístiques coetànies i diversos estudis més recents aporten dades sobre aquesta guerra a la Catalunya del Nord i els moviments militars de l'exèrcit francès en aquestes terres i en algunes comarques pròximes a França, com l'Empordà, el Pla de l'Estany, la Garrotxa o el Ripollès. Sovint, aquestes maniobres consistien en ràpides incursions i saquejos amb què l'exèrcit francès aconseguia, en territori enemic, aliments o altres matèries necessàries. La invasió borbònica sistemàtica i estable d'aquestes comarques frontereres no es féu efectiva fins l'estiu del 1709, fet que multiplicà els abusos sobre la població civil. Il·lustren aquests fets els treballs de PALMADA (2014) i PUIG I REIXACH (2007; 2014); i les

El poema fou redactat, sens dubte, en un moment d'eufòria austriacista, car representa Barcelona alliberada de les forces desplegades per les dues corones —l'Espanya de Felip V i França—, tot oposant el repòs de la Ciutat Comtal amb l'agitació i la penúria dels rossellonesos, que esperen ser alliberats pel mateix arxiduc amb la col·laboració de la població autòctona. En efecte, Carles III és exhortat a deixar l'Aragó i centrar-se en la Catalunya del Nord. Alguns passatges d'aquesta poesia semblen reflectir fets històrics que ens permeten, si més no, establir una breu explicació i aproximació cronològica que ens situaria en els inicis d'aquest conflicte bèl·lic, amb tota seguretat abans de la batalla d'Almansa (25 d'abril de 1707) i, ben probablement, al mes de juny de 1706 o molt poc després.⁷

2. ELS INICIS DE LA GUERRA DE LA SUCCESSION (1705-1706) I EL SEU IMPACTE AL ROSSELLÓ

Després de diversos intents fracassats de penetrar a la Península Ibèrica, les tropes aliades a l'arxiduc hi accedirien per Barcelona, que capitulà el 9 d'octubre de 1705.⁸ Carles III d'Àustria entrà a Barcelona el dia 7 de novembre i tot just un mes després va convocar corts, a les quals acudí un bon nombre de representants, especialment del braç reial. En aquestes corts es prometé als catalans la reincorporació dels comtats de Rosselló i Cerdanya, així com dels territoris italians de Sardenya, Sicília i Nàpols.

memòries de Sebastià Casanova (PASQUAL RODRÍGUEZ 2010), Narcís FELIU DE LA PEÑA (1709: 592, 597, 638-642 i 651-652) i Francesc de CASTELLVÍ (1997-2002: II, 268-271 «Edicto en forma de manifiesto que en 6 de febrero mandó publicar el duque de Noailles al entrar desde Rosellón en Cataluña»).

7. El poema que ara estudiem coincideix, pels fets que descriu en els seus versos, amb un període d'apogeu de la publicística austriacista, tal com palesen COROLEU & PAREDES: «Si hem de jutjar a partir del volum de producció literària austriacista que generà el conflicte, és ben clar que els fets dels anys 1705 i 1706 en produïren una bona part, tot i tractar-se, a vegades, d'impresos apareguts durant el 1707 i el 1708» (2014: 217).

8. Ens fonamentem en CASES IBÁÑEZ (2012: 85-107), CAMPABADAL *et al.* (2009: 11-17), TORRAS I RIBÉ (2007: 369-372) i ALABRÚS (2001: 149-166). Sobre la caiguda de Barcelona i el temor que les autoritats franceses tenien d'una revolta al Rosselló i la Cerdanya, vegeu ALBAREDA (1993: 186-211).

La resposta borbònica no es féu esperar. El propi Felip V encapçalà un exèrcit que comptava amb l'ajuda de les tropes provinents del Rosselló i de la flota francesa establerta a Toló. L'objectiu era precipitar els esdeveniments amb una acció de guerra prou potent per aconseguir la rendició de Barcelona de manera molt ràpida. Els aliats, però, no tardaren a reaccionar. El 4 de maig arribaren notícies a Barcelona d'una gran flota, unes vuitanta naus, que pensaven dur a terme el rescat de la ciutat. Les forces austriacistes es feren visibles tres dies després pel costat de Castelldefels. Davant d'aquests fets, el contingent filipista aixecà el setge i es dispersà. Una bona part de les tropes, inclòs el mateix Felip V, es retirà al Rosselló. El rei va tornar a la Península Ibèrica per Pamplona.

Al mateix temps, l'exèrcit austriacista inicià una ofensiva que es proposava arribar a Madrid tot passant per Aragó. El 29 de juny, ja havia conquerit Saragossa. Tal com veurem més endavant, el poema que editarem sembla referir-se a aquests esdeveniments. Si això és així, la seva composició hauria de datar de juny de 1706 o poc després, d'acord amb les circumstàncies descrites en el text: les tropes austriacistes, victorioses, tenen Barcelona en repòs i comencen a ocupar Aragó.

Com a terra fronterera, annexionada en un passat no massa llunyà a la corona de França, la Catalunya del Nord també es veié afectada per la Guerra de la Successió. Davant d'aquells esdeveniments polítics, els habitants rossellonesos es trobaven en un dilema: o seguir la tendència ideològica dominant imposada per França, o decantar-se pel bàndol austriacista, d'acord amb l'exemple de la nació històrica, el Principat de Catalunya. Des del moment que les tropes de l'arxiduc van prendre possessió de Barcelona, les autoritats franceses temien per la pèrdua de la Catalunya del Nord amb una invasió operada des del sud, perill que no arribà a realitzar-se però que planava sobre les ments dels filipistes com una espasa de Dàmocles. Els estudis dedicats a aquests aspectes addueixen diversos testimonis documentals sobre les sospites i els rumors que llavors circulaven per aquelles terres. Tal com expliquen ALBAREDA (1993: 212-213) i ALBAREDA & FERRER (1995: 262-263), el general Quinson posava a dins del mateix sac els catalans revoltats contra Felip V i els rossellonesos; de fet, aquests darrers,

segons la seva opinió, no tenien millors intencions que els catalans. En desembre de 1706 es produí a Perpinyà un fet que sembla indicar la presència d'un sector favorable a l'arxiduc. Els fills d'un barretaire i d'un cirurgià foren amenaçats al carrer de la següent manera: «Vosaltres que sou *gavatxs*, els vostres pares seran els primers en ser degollats quan arribarà l'Arxiduc, per Nadal»; a més, corria una llista amb els noms d'aquells que havien de ser executats quan l'arxiduc prengués possessió d'aquells dominis (ALBAREDA 1993: 213; cf. ALBAREDA & FERRER 1995: 263 i 267). Això demostra que circulaven fulls volants i fulletons de caràcter propagandístic, amb informació per mantenir ben viva la flama de l'expectació.

L'exemple adés esmentat demostra que les idees dels dos bàndols oposats podien conviure en un mateix espai. Dit altrament, a banda de la propaganda filipista que ostentava el poder a Perpinyà, a la Catalunya del Nord circularen també (suposem que de manera encoberta) papers i rumors en defensa de la causa austriacista. Aquest doble corrent de propaganda oficial i subreptícia es troba, igualment, a la Catalunya de l'arxiduc Carles III, on predominaven els al·legats contra França i Felip d'Anjou. Amb tot, la documentació estudiada per ALBAREDA & FERRER (1995) demostra que la intendència del Rosselló sufragà despeses perquè alguns informants i espies inspeccionessin a Catalunya els moviments de l'enemic, i des d'allí difonguessin idees filipistes, reclutessin soldats o, fins i tot, subornessin alguns capitostos enemics per canviar-se de bàndol. A l'inici del 1706 fou enviat des del Rosselló fins a Olot i a altres zones de muntanya un home que havia de repartir un full imprès on s'incitava els catalans a enrolar-se a l'exèrcit de Felip V (ALBAREDA 1993: 216; cf. ALBAREDA & FERRER 1995: 272). En sentit contrari, caldria estudiar fins a quin punt les milícies de miquelets que donaven suport a l'exèrcit regular de l'arxiduc Carles III, i que dominaven una bona part de les zones frontereres i muntanyenques de Catalunya, comptaven amb un contingent d'homes provinents de la Cerdanya o el Rosselló.⁹

9. Malauradament, l'únic estudi que ofereix un llistat de soldats de la guerra de la Successió, tot esmentant-ne el seu origen, està focalitzat només en la comarca d'Osona (SERRA & CASES 2014). Desconeixem l'existència d'altres estudis similars centrats en altres territoris catalans. Entre els estudis que de manera puntual esmenten l'origen

El poema també fa esment de la debilitat militar de França, «que ja no té bonança, / que fa com la balança / que cau a pes de plom» (vs. 21-23). Aquesta fugaç al·lusió podria referir-se a les derrotes que Lluís XIV de Borbó i els seus aliats van patir aleshores no només en l'àmbit hispànic sinó també a la resta d'Europa. D'acord amb el marc cronològic que hem proposat, l'autor de la poesia que ara ens ocupa podria tenir en ment la batalla de Ramillies, esdevinguda el 23 de maig de 1706 a Flandes, és a dir, als territoris de l'actual Bèlgica. La derrota que l'exèrcit francès patí en aquesta batalla significà la fi del domini francès sobre Flandes.¹⁰ És evident, doncs, que el text català estableix un context general sobre la situació militar del regne de França per justificar i incitar la invasió del Rosselló a mans de les forces austriacistes, favorables a l'arxiduc Carles III.

Tal com es pot comprovar a partir de les nombroses referències geogràfiques concretes que inclou aquest poema, el seu autor tenia un coneixement directe de la Catalunya del Nord, sobretot de les terres frontereres que separaven aquestes comarques de la Corona d'Aragó. Tot seguit apuntem, segons l'actual normativa del català, els topònims explícitament esmentats: per una banda, Aragó (v. 12), Barcelona (v. 56), Cotlliure (v. 24), Empordà (v. 25), Molló (v. 48), França (v. 20, 45), Perpinyà (v. 32) i Rosselló (v. 15); per altra banda, els Forts de Banyes d'Arles (v. 49), Bellaguarda al port de Panissars en el Pertús (v. 50), Prats de Molló (v. 49), Salses (v. 44) i Vilafranca de Conflent (v. 48).¹¹ Cal destacar que aquesta obra fins i tot especifica les forteses que aleshores existien i caldria conquerir per dur a terme la invasió austriacista.

d'algun combatent, PALMADA fa referència a la defunció d'«un miquelet anomenat Josep, procedent de Prats de Molló» (2014: 316).

10. Sobre les batalles en el terreny internacional, no només a Flandes sinó també a altres indrets com l'actual Alemanya i Itàlia, remetem a ALBAREDA (2010: 212-219).

11. El testimoni manuscrit transcriu aquests topònims d'acord amb unes variants que en alguns casos dificulten la seva identificació exacta. Per dur a terme aquesta tasca, hem utilitzat el *Nomenclàtor* (2007). Considerem que el topònim Prats es refereix a Prats de Molló, que limita al sud amb Molló, localitat fronterera del Ripollès; per tant, no forma part de la Catalunya del Nord.

Mapa amb les localitats nord-catalanes esmentades al poema, més el poble fronterer de Molló, que pertany a la comarca del Ripollès.

3. EL TESTIMONI MANUSCRIT I ELS CRITERIS D'EDICIÓ

El poema que editarem fou copiat a les ps. 81-82 del ms. 1052 de la Biblioteca de la Universitat de Barcelona. El títol que figura al primer foli del volum és com segueix: «*Llibre de goygs de tots los sancts y sanctas que lo dia de abuy són canonizats y beatificats ab altres que no són de sants de la orde*». Aquest manuscrit data ben segurament de mitjan segle XVIII, i aplega una nodrida col·lecció de goigs, que encara no han estat descrits de manera individuada en tota la seva integritat.¹² De fet, aquesta datació es podria concretar a partir d'un estudi sistemàtic del contingut del volum, aspecte que encara no hem analitzat en profunditat. De moment, podem assegurar que el manuscrit no pot ser anterior a 1721, perquè un dels goigs aplegats es refereix a Dalmau Moner, que fou beatificat per Innocenci XIII el 13 d'agost de 1721. Encara així, aquesta col·lecció de goigs tendeix a presentar els

12. Una bona part del manuscrit ha estat descrita a *MCEM* (2014, Id. 2176); i anteriorment, per MIQUEL ROSELL (1961: 97-98). Aquesta base de dades s'està actualitzant de manera progressiva, i esperem que en un futur no massa llunyà es podrà consultar una descripció completa del contingut d'aquest exemplar.

beats com a sants, entre d'altres l'esmentat Dalmau Moner («Goigs de sant Dalmau Moner», ps. 53-55).¹³

Pel seu contingut, que fa especial esment als sants i beats de l'Orde de Predicadors, es pot deduir que prové del convent dominicà de Santa Caterina Màrtir, a Barcelona. ALBAREDA (2001) edita el dietari d'aquest convent relatiu als anys 1705-1714, on es pot comprovar el fort impacte que tingué el conflicte també en aquesta institució. En les pàgines d'aquest dietari es reflecteixen les penúries econòmiques ocasionades pel conflicte, les manifestacions públiques de devoció promulgades pels dominics i, sobretot, els conflictes interns que sorgiren arran de la guerra. Així, per exemple, l'any 1710 es descriu una disputa pública entre el prior i fra Josep Llampillas, un declarat austriacista que fou empresonat el 1714 al castell de Tortosa i posteriorment desterrat a Nàpols. De fet, aquest no fou l'únic cas de dominic exiliat a causa de les seves idees polítiques, tant dels partidaris d'un bàndol com de l'altre. Tot i les divisions, es pot dir que la tendència del convent era austriacista: l'any 1704 se celebraven reunions de seguidors de l'arxiduc a les cel·les, el 1707 el propi Carles III visità el convent, i l'emperadriu ho féu en 1712. Per aquests motius el convent fou durament castigat un cop les tropes filipistes van entrar a la Ciutat Comtal.

Si tornem al ms. 1052 de la Universitat de Barcelona, les seves dimensions, amb més amplària que alçada (205 × 155 mm), i les seves característiques formals, fan pensar que fou utilitzat com a cançoner a les celebracions del temple d'aquest convent dominicà. Si més no, aquest manuscrit té un format bastant comú entre els cançoners musicals. De fet, per bé que la major part del volum només inclou la lletra de diversos goigs, uns pocs textos llatins van acompanyats de notació musical. No hi ha dubte que aquest manuscrit havia estat pensat sobretot per entonar melòdicament les peces que s'hi inclouen. I això, que resulta perfectament previsible en el gènere gogístic, ens fa pensar que el poema sobre la guerra al Rosselló també fou cantat, probablement,

13. La denominació de beat s'utilitza al ms. 1052 en uns pocs casos, com per exemple a: «Goigs de la beata Joana de Portugal» (ps. 72-73); «Goigs de la beata Osana de Màntua» (ps. 73-74); «Goigs de la beata Margarita de Castello» (ps. 76-78). Això no impedeix que aquestes mateixes venerables dones siguin esmentades en altres composicions com a santes, per exemple a: «De santa Margarida de Castello» (ps. 94-95).

tot aprofitant la tonada d'alguna cançó preexistent, pràctica molt estesa que es documenta a la literatura popular de tota l'Edat Moderna. A més, tal com es pot comprovar en les aportacions de diversos estudiosos, com per exemple ESCOBEDO (2009), la Guerra de la Successió fou un període ben fecund en la difusió d'aquesta mena de contrafactures en clau política i militar. Desconeixem en quin precedent podria inspirar-se la melodia, no documentada, de *Veniu, veniu, rei Carlos*, però podem precisar un esquema mètric que, malgrat les seves vacil·lacions, permet establir un patró ben clar que podria definir-se com la successió d'octaves en versos hexasíl·labs segons la següent disposició de rimes: ababcccb. Tot i que el poema tendeix a la rima consonant, hi ha nombroses assonàncies, que denoten el seu caràcter popular i circumstancial.

Exposem tot seguit els criteris que hem seguit per transcriure el text a la nostra edició. Resolem les abreviatures, marquem entre claudàtors el text afegit i regularitzem segons els usos moderns les alternances entre *i/j* i *u/v*, la separació de paraules i la combinació de majúscules i minúscules. Hem fet servir les actuals normes ortogràfiques d'accentuació, dièresi, guionets i apòstrofs. Hem marcat amb un punt volat les elisions que avui no tenen representació gràfica. En algun cas esporàdic hem esmenat el text base, tot i que sempre ho hem fet indicant la lliçó de l'original en nota. Les referències a la foliació manuscrita —número de pàgina i columna— queden reflectides a través de signes com ^{182a}, ^{182b}, etc. L'ús d'algunes grafies denota clarament el fenomen sistemàtic de la neutralització de les vocals àtones, d'acord amb el dialecte català oriental. De fet, alguns mots semblen denotar trets fonètics característics del rossellonès (per exemple, «Mollú» en lloc de «Molló», al v. 48).

Biblioteca de la Universitat de Barcelona, ms. 1052, ps. 81-82

Veniu, veniu, rei Carlos;
 veniu sens més terdar;
 veniu a llibertar-nos
 dels que nos fan penar.
 Veni[u] ab vostre armada,

5

que la terra ja és alsada
per donar-vos entrada
y besar-vos la mà.

Jo crech si vós sabíeu
la nostra afició,¹⁴ 10
és cert no vos torvaríeu
en guañar lo Aragó,
donant prest providència |^{82a}
parquè sens res[is]tència
vos dónan Rocelló. 15

Veniu, no vos dónia pena
los presidis que y són,
que prest saran per terra
a pesar de Borvon
y de tota la França, 20
que ja no té bonança,
que fa com la balança
que cau a pes de plom.

Veniu dret a Copll[i]ura;
dexau lo Enpurdà, 25
que és lo primer presidi
que se à de guañiar
per tenir la entrada
de tota esta plana,
fen-vos de bona gana 30
señor de quant y ha.

Perpiñà vos aclama
de l'íntim de son cor,
que de llur repugnància
no y demostreu rigor; 35

14. afició] \afficio/ voluntat aficio

que, si d'ell dependr[i]a,
fàcil se entregaria |^{82b}
a vostre señoria
ab grandísim amor.

Las demás fortalezas 40
que y ha en est país
són de poca empresa
tenint lo més precís,
si no és lo Fort de Salças
que, per ser prop de França, 45
menos de gran pujança,
no se porà rendir.

Mollú y Vilafranca,
lo Fort dels Bañys y Prats
y tamvé Vellagorda 50
tindrem assitiats.
Ab la gent de la terra
—no y caldrà gent de guerra—,
farem tots de manera
prest sían entregats. 55

Dexau a Barcelona,
puix està en repòs;
veniu vós en persona
per a socórrer-nos.
Ja que som vasalls vostres, 60
vós no vullau que los hostes
fasen a nostres costes
progressos contra vós.
Finis

BIBLIOGRAFIA

- ALABRÚS (1996): Rosa M. Alabrús, «La publicística de la guerra», *L'Avenç. Revista d'Història*, 206, ps. 40-45.
- (2001): Rosa M. Alabrús, *Felip V i l'opinió dels catalans*. Pròleg d'Ernest Lluch, Lleida: Pagès.
- ALBAREDA (1990): Joaquim Albareda i Salvadó, «L'actitud dels eclesiàstics catalans a la guerra de la successió (1705-1714)», dins: *Anuari 1988 de la Societat d'Estudis d'Història Eclesiàstica Moderna i Contemporània de Catalunya*, Tarragona: Diputació de Tarragona - Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, ps. 9-26.
- (1993): Joaquim Albareda i Salvadó, *Els catalans i Felip V, de la conspiració a la revolta (1700-1705)*, Barcelona: Vicens Vives.
- (2001): Joaquim Albareda i Salvadó, *Política, religió i vida quotidiana en temps de guerra (1705-1714)*. *El Dietari del Convent de Santa Caterina i les Memòries d'Honorat de Pallejà*. Edició a cura de Joaquim Albareda i Salvadó, Vic: Eumo - Institut Universitari d'Història Jaume Vicens Vives.
- (2004): Joaquim Albareda i Salvadó, «¿Qué cosa es España? L'Espanya composta segons l'austriacista Francesc Castellví», *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, 15, ps. 113-124.
- (2010): Joaquim Albareda i Salvadó, *La Guerra de la Sucesión de España (1700-1714)*, Barcelona: Crítica.
- ALBAREDA & FERRER (1995): Joaquim Albareda i Salvadó & Mònica Ferrer i Juandó, «L'impact de la guerre de Succession (1705-1714) dans les comtés du Roussillon et de Cerdagne», dins: *Le Roussillon de la Marca Hispanica aux Pyrénées-Orientales (VIIIe - XXe siècles)*. Actes du LXVIIe Congrès de la Fédération historique del Languedoc Méditerranéen et du Roussillon. Archives départementales des Pyrénées-Orientales, Perpignan, 7 et 8 octobre 1995, Perpignan: Société Agricole Scientifique et Littéraire des Pyrénées-Orientales, ps. 259-276.
- ALCOBERRO (2007): Agustí Alcoberro, «Cantant les absoltes a Alberoni. Dos poemes clandestins de la resistència austriacista a Felip V (1719-1720)», dins: Eulàlia Miralles & Josep Solervicens (ed.), *El (re)descobriment de l'Edat Moderna. Estudis en homenatge a*

- Eulàlia Duran*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, ps. 233-252.
- ARRIETA ALBERDI (2001): Jon Arrieta Alberdi, «L'antítesi pactisme-absolutisme durant la Guerra de la Successió a Catalunya», dins: Joaquim Albareda (ed.), *Del patriotisme al catalanisme. Societat i política (segles XVI-XIX)*, Vic: Eumo, ps. 105-128.
- BLASCO (1979): Ricard Blasco, *Poesia política valenciana. 1802-1938*, València: Eliseu Climent.
- BORREGUERO BELTRÁN (2003): Cristina Borreguero Beltrán, «Imagen y propaganda de guerra en el conflicto sucesorio (1700-1713)», *Manuscrits*, 21, ps. 95-132.
- CAHNER (1998-2005): Max Cahner, *Literatura de la Revolució i Contra-revolució (1789-1849). Notes d'història de la llengua i de la literatura catalanes*, Barcelona: Curial, 4 vol. [I, II*, II**, III].
- CAMPABADAL (2007): Mireia Campabadal, «Austriacisme i literatura a l'Acadèmia dels Desconfiats», dins: *L'aposta catalana a la Guerra de la Successió 1705-1707 (3-5 novembre 2005)*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, ps. 217-231.
- CAMPABADAL *et al.* (2009): Mireia Campabadal i Bertran (ed.), Agustí Alcoberro i Xevi Camprubí (intr.), *Diario del sitio y defensa de Barcelona (1713-1714). Impressió facsímil*, València: Tres i Quatre.
- CAMPRUBÍ (2014): Xevi Camprubí Pla, «La circulació de la informació entre Vic i Barcelona durant la Guerra de la Successió», *Ausa*, 174, ps. 863-889.
- (2015): Xevi Camprubí, «Les gasetes de Rafael Figueró: una eina al servei de la informació i la resistència durant la Guerra de la Successió», dins: Joaquim Albareda i Salvadó & Agustí Alcoberro i Pericay (coord.), *Els Tractats d'Utrecht. Clarors i foscors de la pau. La resistència dels catalans. 9-12 abril 2014: actes del congrés*, Barcelona: Institut Universitari d'Història Jaume Vicens i Vives (Universitat Pompeu Fabra) - Museu d'Història de Catalunya, ps. 427-436.
- CASES IBÁÑEZ (2012): Adrià Cases Ibáñez, *Guerra i quotidianitat militar a la Catalunya del canvi dinàstic (1705-1714)*. Tesi Doctoral presentada per Adrià Cases Ibáñez. Director: Dr. Antonio Espino López, Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona (Facultat

- de Filosofia i Lletres: Departament d'Història Moderna i Contemporània), en línia a <<http://hdl.handle.net/10803/121642>>.
- CASTELLVÍ (1997-2002): Francesc de Castellví, *Narraciones históricas*. Edición al cuidado de Josep M. Mundet i Gifre y José M. Alsina Roca. Estudio preliminar de Francisco Canals Vidal, Madrid: Fundación Francisco Elías de Tejada y Erasmo Pèrcopo, 4 vol.
- COMAS (1976): Antoni Comas, «La consciència històrico-política en els poetes catalans del segle XVIII», dins: *Problemes de llengua i literatura catalanes. Actes del II Col·loqui Internacional sobre el Català. Amsterdam, 1970*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, ps. 275-295. [Posteriorment publicat a Antoni Comas, *Estudis de literatura catalana (segles XVI-XVIII)*. Pròleg de Martí de Riquer. Edició a cura d'August Bover i Font i Montserrat de Ciurana i Torrella, Barcelona: Universitat de Barcelona - Curial, 1985, ps. 142-160].
- COROLEU & PAREDES (2014): Alejandro Coroleu i Maria Paredes Baulida, «Llatí i consciència política a la Catalunya setcentista», *Caplletra*, 57, ps. 215-231.
- ESCOBEDO (2009): Joana Escobedo, «Documentació impresa en l'època de la Guerra de la Successió», *Recerca Musicològica*, 19, ps. 45-75.
- ESPINO LÓPEZ (2014): Antonio Espino López, *Las guerras de Cataluña. El teatro de Marte (1652-1714)*, Madrid - México - Buenos Aires - San Juan - Santiago: Edaf.
- FAJAL I MERCADER (2005): Sebastià Fajal i Mercader, «El Rosselló i els rossellonesos davant la Guerra de Successió (1700-1715)», *Afers*, 52, ps. 557-579.
- FELIU DE LA PEÑA (1709): Narcís Feliu de la Peña i Farell, *Anales de Cataluña y epílogo breve de los progressos y famosos hechos de la nación catalana*, vol. 3 [«Del año 1458 hasta el 1709»], Barcelona: Juan Pablo Martí.
- FERRER JUANDÓ (1996): Mònica Ferrer Juandó, «El suport de l'Arxiduc en els comtats del Rosselló i la Cerdanya durant els primers anys de la guerra», *L'Avenç. Revista d'Història*, 206, ps. 34-39.
- (2001): Mònica Ferrer Juandó, «El Rosselló i la monarquia francesa (1659-1721): guerres, resistències, identitats», dins: Joaquim Alba-

- reda (ed.), *Del patriotisme al catalanisme. Societat i política (segles XVI-XIX)*, Vic: Eumo, ps. 263-288.
- IBÁÑEZ JOFRE (1982): Xavier Ibáñez Jofre, *Els romanços i els plecs austracistes en la Guerra de la Successió* [Tesi de llicenciatura sota la direcció de Pere Molas i Ribalta], Universitat de Barcelona: Facultat de Geografia i Història.
- (1983): Xavier Ibáñez Jofre, «Els romanços i els plecs austracistes en la Guerra de la Successió». *Pedralbes*, 3, ps. 315-320.
- JANÉ CHECA (2006): Oscar Jané Checa, *Catalunya i França al segle XVII. Identitats, contraidentitats i ideologies a l'època moderna (1640-1700)*, Catarroja - Barcelona: Afers.
- MARCO (1967): Joaquín Marco, *Poesia popular política del segle XIX*, Barcelona: Edicions 62.
- MCEM (2014) = Eulàlia Duran (dir.), Maria Toldrà (coord.), *MCEM (Base de dades de Manuscrits Catalans de l'Edat Moderna)*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, en línia a <<http://mcem.iec.cat/>> [Consulta: 18-5-2014].
- MIQUEL ROSELL (1961): Francisco Miquel Rosell, *Inventario general de manuscritos de la Biblioteca Universitaria de Barcelona. III. 1001 a 1500*, Madrid: Direcciones Generales de Enseñanza Universitaria y de Archivos y Bibliotecas - Servicio de Publicaciones de la Junta Técnica.
- MIRALLES (2009): Eulàlia Miralles, «La visió d'un poeta afecte al rei cristianíssim: *Quexa dels Pirineus i sa descripció*», dins: *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes / LIX [Miscel·lània Joaquim Molas / 4]*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, ps. 77-94.
- (2010): Eulàlia Miralles, «Poesia i política en la Guerra dels Segadors», dins: Eulàlia Miralles (ed.), *Del Cinccents al Setcents. Trescents anys de literatura catalana*, Bellcaire d'Empordà: Vitel·la, ps. 439-465. [També publicat a: *Actes del congrés del Tractat dels Pirineus a l'Europa del segle XXI: un model en construcció? Col·loqui Barcelona-Perpinyà, 17-20 de juny de 2009*. Edició a cura d'Oscar Jané, Barcelona: Generalitat de Catalunya - Museu d'Història de Catalunya, 2010, ps. 177-187].
- (2012): Eulàlia Miralles, «Els escriptors catalans en una Europa en conflicte: la propaganda política impresa de la Guerra dels Se-

- gadors», *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, 52, ps. 181-205.
- NOMENCLÀTOR (2007): *Nomenclàtor toponímic de la Catalunya Nord*, Barcelona - [Perpinyà]: Institut d'Estudis Catalans - Universitat de Perpinyà.
- PALMADA (2014): Guerau Palmada, «La guerra de la successió a Banyoles i la comarca del Pla de l'Estany», *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 55, ps. 311-346.
- PASQUAL RODRÍGUEZ (2010): Vicenç Pasqual Rodríguez, *Guerra i postguerra de Successió. La vida de Sebastià Casanovas, pagès del segle XVIII*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- PEYTAVÍ DEIXONA (2014): Joan Peytaví Deixona, «Els comtats catalans i la Guerra de Successió d'Espanya», *Serra d'Or*, 657, ps. 30-34 [ps. 622-626].
- POJADA (2016): Patrici Pojada, «Unes Catalunyes sense Noves Planes? La Guerra de la successió d'Espanya i les seves conseqüències vistes des dels nords», dins: Jaume de Puig i Oliver (ed.), *1714*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, ps. 107-112.
- PUIG I OLIVER (2016): Jaume de Puig i Oliver (ed.), *1714*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- PUIG I REIXACH (2007): Miquel Puig i Reixach, «Olot i la Guerra de la Successió», *Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca*, 18, ps. 31-134.
- (2014): Miquel Puig i Reixach, *Causa comuna. Els olotins i la guerra de la successió*, Olot: Institut de Cultura de la Ciutat d'Olot.
- PUJOL (2014): Josep Pujol, «“Venid, mortales”. Músiques gironines de la Guerra de la Successió», *Revista de Girona*, 286, ps. 72-76.
- SERRA & CASES (2014): Francesc Serra Serrallés i Adrià Cases Ibáñez, «Els combatents osonencs de la Guerra de la Successió», *Ausa*, 174, ps. 1247-1257.
- SIMON I TARRÉS (2011): Antoni Simon i Tarrés, *Del 1640 al 1705. L'autogovern de Catalunya i la classe dirigent catalana en el joc de la política internacional europea*, València - Barcelona: Universitat de València - Institut d'Estudis Catalans.
- TORRAS I RIBÉ (2007): Josep M. Torras i Ribé, «La difusió de la revolta austriacista a Catalunya (1705-1706): entre la lògica insurgent i

- l'estratègia militar», dins: *L'aposta catalana a la Guerra de la Successió 1705-1707 (3-5 novembre 2005)*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, ps. 363-372.
- VALL I SOLAZ (2015): F. Xavier Vall i Solaz, «La guerra de la Successió en el teatre i la poesia catalans de l'època», *Manuscrits. Revista d'Història Moderna*, 33, ps. 139-174.
- VELA (2014): Nora Vela, *Goigs de guerra i resistència al voltant de 1714. Estudi històric acompanyat de 12 facsímils*, Barcelona: Amics dels Goigs.